

seemed to fall a very heavy Rain in that Neighbourhood. As it wasted, the Bottom of the remaining Part was irregular, somewhat like the Trunk of a Tree broke asunder: There was but little Wind, and the Sky elsewhere was pretty serene. We judged the Spout to be above two Leagues off, and I think the Angle under which the small End appeared, must be at least 20 Min. According to which Estimation, the Thickness of it must be upwards of 60 Yards, and its Height or Length about three quarters of a Mile.

---

V. HISTORIA TERRÆMOTUS Apulia-  
am & totum ferè Neapolitanum Regnum,  
Anno 1731, vexantis. A Nicolao Cyrillo,  
in Regiâ Universitate Neapolitanâ, Pr. Med.  
Prof. & R. S. S.

**S**CIENTIÆ Naturalis incremento, adeoque nostræ Societatis Instituto valde consentaneum cxi-  
stimavi, si Terræmotus, qui hoc Anno Apuliam, & ferè universum hoc Regnum sæpè succussit, Historiam hic attexerem. Rei accidentia Felici Roseto Medicinæ & Philosophiæ Doctori, atque in Mathematicis disciplinis & Humanioribus literis non mediocriter erudito, olim meo Discipulo, nunc in eâ Regni regi-  
one Medicinam facienti, deboe : ex cuius atque ali-  
orum, & Juvenatij, & Foggiae degentium Observati-  
onibus brevem Synopsim concinnabo.

L

Die

Die 9 Martij Anni 173<sup>o</sup>, St. Vet. h. 4, ante meridiem, Terræmotus ferè per totum Regnum Neapolitanum factus est : in Apuliâ maximus. In ejus duratione omnes illius species ab Antiquis notatae observatæ fuere. Tremor primùm ; hinc Pulsus (*σφυμός*) ut loquitur Aristoteles, seu succussatio, ut illam vocat Posidonius ex Seneca ; ac demum Inclinatio, seu Terræ veluti more navigij nutatio. Hi varij motus per vices & successivè se excipiebant, spatio trium primorum minutorum, & aliquot quoque secundorum. Haud ab Amico notatum fuit, num Terræ nutationes & oscillationes secundūm circulos Terræ parallelos factæ fuerint : quemadmodūm constans est recentiorum Philosophorum ejus phænomeni, ad Terræ motum diurnum stabiliendum quammaximè facientis, observatio. Id sanè à me quoque atque aliis, tum in hoc, tum in aliis Terræ nutationibus, animadversum attentè est.

Aër tunc temporis crassis humilibus & immotis Nubibus prægravabatur quæ leni postmodùm flante Boreali vento dissipatæ sunt. Succendentis diei Sol languidius irradiabat, velut si à tenuissimis Nubibus conctectus esset : hæ verò in Cœlo cæteroqui sereno, non conspiciebantur. Hoc phænomenon in fortioribus sequentibus Terræmotibus itidem observatum. Piscatores qui tunc temporis ad maris oram pervigilabant suo incumbentes artificio, mare repente intumescere adnotârunt, atque tempestatem Siponto & Barletio (nempe è Boreali ferè regione) absque vento, sed non sine naufragij metu adventantem sustinuere.

Sequenti die, nempe 10 Martij horâ 8, a. m. novus sed brevior isque debilior Terræmotus, in eadem Regni Provinciâ accidit : (non adeò tamen debilis quin

quin etiam h̄c Neapoli obſervatus fuerit). Hunc præcessit Accensio quædam, ſeu brevis Coruſatio circa montem Garganum à Barenſis Provinciæ incolis viſa, quæ in fulnum vel caliginem abiens ſenſim diſparuit. In regiōne circa Foggiam hunc ſecundum, ut & alios deinceps factos, Mense Aprili, Octobri, & Novembri, ſed per intervalla, Terræmotus, plerumque præcessit validus N E ; etſi quandoque Aēr omnino immotus fuerit.

Ædificiorum ruina atque hominum ab iis oppreſſorum ſtrages haud mediocris : numerantur enim inter mortuos ad ſexcentos plus minus.

Centrum veluti harum ſuccuſationum viſum eſt Oppidum Foggia appellatum : in eo enim immaniores motus & ruinæ, ē quo in remotiora loca, ſenſim ſe remittente impetu, diſfundebantur : ita ut dici poſſit, Motūs hujus propagationem ſucceſſivē immi-nutam eſſe (niſi quid varia Terræ interjacentis ſoliditas & interruptio immutaverit) in ratione duplicata diſtantiarum: juxta familiares, etiam in aliis Motuum ſpeciebus Naturæ Canones.

Quod & in Pendulorum in variâ à Foggia diſtantia locatorum Oscillationibus, à duobus Obſervatoribus, ex condicto in id incubentibus, attentè notatum eſt. Pendula enim palmaris longitudinis, Asculi, & Juve-bus, ad ſemicirculum in gradus diſiſum applicata, at-que in Terræ quaffationibus ſe moventia, pluri-bus, vel paucioribus gradibus à centro Oscillationum aberrabant, pro minori, vel majori à Foggia intervallo. Numerus enim horum graduum major in Oppido As-culoviciiore, minor in Urbe Juvenatio remotiore, ferè repondebat diſplicatæ rationi diſtantiae horum locorum à centro Terræmotū. Atque hinc quoque

factum fuit, ut cùm Foggiae Terra levissimè intremesceret, Pendulum leviter moveretur Asculi, immotum observatum fuerit Juvenatij.

In omnibus Terræ succussionibus, ferè per annum factis, id constanter in apertis campis notatum est, quòd illas Aëris fragor, horridusque rumor præcesserit: quod & in Plinio legimus lib. 2. 80, notante, quòd Terræmotus quandoque terribiles soni, mugitus, clamores humano similes præiverint. Hic Aëris fragor contrariâ determinatione diffundebatur: ut quemadmodum Terræ partes quatiebantur, motu à centro, ut dictum est undique ad circumstantia loca communicato; sic contra Aëris motus à circumferentiâ veluti ad centrum non obscurâ vi concurrebat. Quod quidem phænomenon haud levem philosophandi materiam Naturæ scrutatoribus præbuerit: id tamen è re meâ non esse existino. Notaverim tantùm hoc aliud esse ab eo quod Aristoteles putabat in Meteoris, ad Terræmotum nempe in subsidium advocari debere Ventum exteriorem: ut eo autore Achaiæ ora commota sit Aquilone & Austro confligentibus. Ni dicere fortasse velis, ut quidam suspiciati sunt, leves saltem & oscillantes Terræmotus, qui post fortes Orientales Ventos facti sunt à retardato Terræ motu diurno, saltem in eo tractu quo Ventus flaverit, oriri potuisse. Sed hæc obiter.

Postremò & illud de nostro Terræmotu notatu dignum est, quòd prope rusticum Cartusianorum prædium, *Tre Santi* appellatum (cujus domus à primo Mensis Martij Terræmotu solo æquata fuit) eo loco quo magis deprimitur Torrentis *Fontana del Pesce* nuncupati alveus, nova erupit copiosæ, turbidæ ac calidæ Aquæ scaturigo. Hoc sanè haud novum, nec Antiquis

quis ignotum : siquidem ex illorum monumentis eruimus, Aquas erumpere dehincente corpore Terræ, eo modo, quo Aqua in navim per fissuras ingreditur : imò per hiatus hos non tenues tantum Fontes, sed Diluvia effusa, Urbesque submersas referunt. Quod iis verosimilius videri poterit, qui cum Thalete, referente Senecâ, putaverint, Terram Aquis sustentatam navigii instar interdum fluctuare. Sed hæc iis, qui rectam veramque Terraque Globi structuram calent, absurdâ videbuntur.

Aqua, quæ in descripto Apulia loco eruperat, sensim exiccari coepit, ac mensis spatio omnino evanuit : siccum verò fabulum, etiam ad aliquod tempus, sulphuris odorem conservavit. Sic Plinius l. 31. 4. ait: Terræ quoque motus profundunt sorbentque Aquas. Quare haud mirabimur lacus, fontes, aut fluvios, ubi priùs non fuissent, enatos narrari, ubi priùs fuissent, exaruisse.

Puteos quoque minùs profundos Aquam ex patulo ore, primi Terræmotûs tempore, evomuisse, constantissima fama est. Minimè tamen credendum, ex maximâ Terræ succussatione Aquam exiliisse (hoc enim haud accidere potuisset absque Neapolitanâ faltem Regni subversione, integrâque ruinâ) sed fortè ex eo quòd nova Aqua in Puteorum illorum fundo, quemadmodum in aliis locis, exurgens, ac eorundem cavitatem complens, extorsum exturbata fuerit.

Aqua denique, quæ, ut prius narratum, prope Tre Santi eruperat, ad examen revocata hæc phænomena præ se tulit.

I. Ea sub eâdem mole cum Aquâ pluviâ comparaata, atque ad Arœometrum exacta, hujus pondus superabat,

perabat, eâ proportione, ut hæc libræ pondus æquaret, illa libram cum granis 82 penderet: Aquam verò fontanam, quæ illic subsalsa est, eâdem quantitate granis tantum 15 supera ret.

II. Ejusdem Aquæ libra ad siccitatem destillata semidrachmam corporis ad Croci Martis naturam vergentis, scrupulo uno albæ & insipidae Terræ aspersi, in vasis fundo reliquit. Ex hoc Pulvere priùs exicato Magnes admotus particulas quasdam rubescentes elicuit. In destillationis opere Sulphuris odor adstantium nares satis apertè feriebat. Hinc post celeberrima Cl. Lemery experimenta, nova argumentorum accessio, subterraneos Ignes, atque Vulcanos, ex Sulphuris ac Ferri permisitione facile accendi posse: atque adeò Terræmotus ex absconditorum Ignium successivâ succensione excitari.

III. Demum: in libras duas illius Aquæ drachmæ tres Gallarum (quas *di Levante* appellamus, quibusque utimur ad Atramenti confectionem) in tenuissimum pulverem redactarum infusæ post quartam horam, Aquam levi cœruleo colore inficere cœperunt, sequente postmodùm Pulveris præcipitatione.

Hæc est accurata & verior nostri Terræmotū Historia, refectis iis, quæ in magnis hisce calamitatibus per vulgi ora præ timore ferè insaní increbrescentia, hyperbolēn, nî dicam fabulam, sapere con-fuevere.